

РЕЦЕНЗИЯ

във връзка с конкурс за заемане на академичната длъжност професор в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство за камерно пеене – един към катедра „Класическо пеене“, обнародван в Държавен вестник, бр. 78 от 21.09.2018 г.

от проф. д.изк. Елисавета Вълчинова-Чендова (НБУ и ИИИЗк БАН)

За конкурса за заемане на академичната длъжност професор в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство за камерно пеене – един към катедра „Класическо пеене“, обнародван в Държавен вестник, бр. 78 от 21.09.2018 г., са подадени документи от двама кандидати: доц. д-р Боряна Асенова Ламбрева и доц. д-р Галина Аркадиева Апостолова. И двата комплекта с документи бяха внимателно разгледани на първото заседание на Научното жури. И двете кандидатки покриват (и надхвърлят) изискваните точки по групи показатели в Минималните изисквания към научната, преподавателската и/или художествено-творческата дейност на кандидатите за заемане на академичните длъжности по професионални направления, съобразени с ППЗРАСРБ .

Впоследствие доц. д-р Галина Аркадиева Апостолова е подала молба и е оттеглила документите си от конкурса, затова ще бъдат разгледани материалите само на **доц. д-р Боряна Асенова Ламбрева, която остава единствен кандидат в конкурса.**

1. Творческо представяне

Доц. д-р Боряна Ламбрева е музикант с ярко присъствие на концертната сцена и успешна педагогическата дейност. Завършва Музикалното училище в Пловдив при Гина Таскова със златен медал (1983) и Музикалната академия в класа по пиано на проф. Милена Моллова (1989). В периода до 1989 се изявява като солист на Пловдивската филхармония под диригентството на Добрин Петков и Георги Димитров и на Шуменския симфоничен оркестър. Работата ѝ в НМА започва през 1989 като хоноруван пианист-корепетитор в класовете на проф. Мати Пинкас и проф. Васил Арнаудов. От 1990 е щатен корепетитор към Вокалния факултет на НМА „Проф. Панчо Владигеров“, а от 2000 има клас по „камерно пеене“. След конкурс, проведен през 2003, е назначена като старши преподавател по „камерно пеене“ в същия факултет. През октомври 2013 защитава

докторат на тема „Българската солова песен в камерното изпълнителско творчество и академичното образование. Интерпретационни особености“. От март 2015 е „доцент“ по камерно пеене към Вокалния факултет на НМА „Панчо Владигеров“.

Успоредно с работата си в НМА доц. д-р Боряна Ламбрева има активна дейност като солов и камерен изпълнител, и като акомпанятор преди всичко на оперни певци. В творческата ѝ биография са посочени камерни рецитали на наши и чужди изпълнители като самостоятелни концерти или в рамките на различни музикални форуми, като: Международния фестивал „Софийски музикални седмици“, Международния фестивал „Мартенски Музикални Дни“, „Варненско лято“, „Аполония“, фестивал на изкуствата „Борис Христов“, „Тракийско лято“, Международен музикален фестивал „Скопско лято“, Международен музикален фестивал „Лауреатски дни Катя Попова“, „Летни музикални празници“ – Бургас, Музикален фестивал „Камерата“ – Пловдив, Летен фестивал „Via Pontica“ – гр. Балчик.

Специално ще акцентирам на работата ѝ като пианист при провеждането на различни майсторски класове на певци, диригенти, режисьори в България и в чужбина: проф. Мати Пинкас – Виена (1990), проф. Павел Герджиков и проф. Руско Русков – Адана (1997), Каролин Дюма – „Аполония“ (1999), Пол Вайголд – София (2003), Дарина Такова (2009, 2010), Вера Немирова (2011), Джузепе Сабатини (2018), Веселина Кацарова (2018), ежегодни майсторски класове на Райна Кабаиванска, организирани от НБУ, вече 18 години (от 2001), на Анна Томова-Синтова (2009, 2011, 2014, 2015, 2018) и др. Ще добавя и съвместните ѝ изяви с Веселина Кацарова, както и участията ѝ с оперни певци на почти всички академични, национални и международни конкурси.

Осъществява много студийни и документални записи, предимно за Фонда на БНР, има участия в документални филми на БНТ и БНТ 2. Репертоарът ѝ в областта на камерно-вокалното творчество е богат, във всички стилове от барок до съвременна музика, с предпочитания към тематичните концерти, обхващащи творчеството на различни композитори в жанра на песенния цикъл. Като солов изпълнител участва в прегледа „Нова българска музика“, в юбилейни концерти и др.

Преподавателската ѝ работа в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ включва многобройни концертни изяви, нейни студенти са носители на повече от 70 награди на наши и международни конкурси, те се реализират като изявени творци в музикалния ни живот, а голяма част от тях работят в Европа и Америка.

2. Оценка на представената Справка за минималните изисквани точки по група показатели

Справката, която е представила доц. д-р Боряна Ламбрева, включва дейности за периода 2015 – 2018, след встъпване на академичната длъжност доцент. Обобщено ще се спира на някои акценти в нея.

В група „В“, т. 5. *Водеща (самостоятелна) творческа изява в областта на изкуствата*, кандидатката е посочила 3 концерта, които са централни за нейните творчески приноси, те ще бъдат разгледани отделно.

В група „Г“:

В т. 7: публикувана книга на базата на защитения дисертационен труд – „Българската солова песен“. София, НМА "Проф. Панчо Владигеров", 2018.

В т. 9. *Статии и доклади, публикувани в специализирани издания*: приложени са 2 публикации в списание „Музикални хоризонти: „Спомен за Вера Баева“ (2018, № 1) и „Павел Герджиков на 80 години“ (2018, № 5) – двата портрета разкриват авторското уважение и респекта към делото на двамата творци.

В т. 13. *Водеща (или самостоятелна) творческа изява в областта на изкуствата, която не е основен хабилитационен труд*: 27 концерта, които представят богатата и разнообразна дейност на доц. д-р Боряна Ламбрева – сътрудничеството ѝ с изявени вокални изпълнители, концерти на нейните ученици, концерти с участници в майсторските класове на Райна Кабаиванска, Анна Томова-Синтова и др. Приложен е доказателствен материал: програми, афиши и флайери за горепосочените концерти, отзивни.

В т. 14. *Поддържаща творческа изява или участие в колективен продукт в областта на изкуствата*: 9 участия в концерти на „Нова българска музика“, на юбилейни концерти, 1 концерт със студийни записи за Фонда на БНР („Шест немски песни“, оп. 103 от Луи Шпор, изпълняват: Дате Мичико – сопран, Илиан Илиев – кларинет, и Боряна Ламбрева – пиано) и 1 участие в документалния филм на Телевизионен център - Русе за Второто издание на Международния конкурс за камерно пеене „Панчо Владигеров“ в Шумен – „Вокалните метаморфози на Панчо Владигеров“. Общо 11 изяви.

Тази група от дейности, която е централна и представя художествено-изпълнителската активността на кандидата, далеч надхвърля минималните показатели (1160 точки при изискуеми 150). Но количествените показатели са само външната страна. Изявите на доц. д-р Боряна Ламбрева се открояват с висок професионализъм и получават най-ласкави критически оценки. На някои от тях съм присъствала и мога да изразя своето

възхищение – тя е пианист с впечатляващи интерпертаторски качества като солов и камерно-ансамблов изпълнител, и като пианист-акомпанятор.

В група „Д“ са посочени и приложени като ксерокопие и линкове 9 рецензии за нейни изяви, поместени в специализирани печатни издания – сп. „Музикални хоризонти“ и Алманаха на НМА, както и в интернет изданието „Галерия на думите“, с автори Светлана Димитрова, Георги Еленков, Милена Шушулова и др. Всички те подчертават професионалните качества на кандидатката и нейното ярко концертно присъствие.

В група „Е“, т. 22. *Участие в национален научен, образователен или художественотворчески проект*: 9 проекта като пианист-акомпанятор на майсторските класове на Райна Кабаиванска, Анна Томова Синтова, Веселина Кацарова и Джузепе Сабатини, асоцииран пианист на Втория международен конкурс за камерно пеене „Панчо Владигеров“ – Шумен (2018), участие като пианист-акомпанятор в Конкурса за руски романси „Балканска романсиада“ на РКИЦ, участия на класа ѝ по камерно пеене в Деня на отворените врати на Софийската филхармония „Обичам българската музика“, вътрешен рецензент и член на журито на Първия академичен конкурс „Камерно дуо – пеене и пиано“, реализиран по проект за художественотворческа дейност към катедра „Камерна музика и съпровод“ – ИФ на НМА „П. Владигеров“ (ръководител доц. д-р Даниела Дикова). Доказателственият ѝ материал включва: плакати, афиши, програми, книжки, флайери, диплом за участие от конкурсите, майсторските класове и Деня на отворените врати, отчет и протокол от Първия Академичен конкурс „Камерно дуо – пеене-пиано“ и филм за Втория Международен конкурс за камерно пеене „Панчо Владигеров“ – Шумен – БНТ Русе.

В т. 23. *Участие в международен научен, образователен или художественотворчески проект*: 5 участия: пианист на майсторския клас на Анна Томова-Синтова, проведен в рамките на Международния музикален фестивал „Варненско лято“ (2015) и пианист на майсторските класове на Райна Кабаиванска (2015, 2016, 2017, 2018), от последните имам лични впечатления.

Специално обръщам внимание на приложеното писмо от Райна Кабаиванска, за която Боряна Ламбрева е „безценен съветник“, тя е нейната „дясна ръка“: „Боряна е музикант с невероятен талант: изключителна пианистка, като техника, като усет за композиторски стил, епоха, „prima vista“ безпогрешна. В работата ни с млади певци притежава анализиращ поглед през време на изпълнение, с точни корекции за интонация, ритъм и стил. Притежава невероятен инстинкт да открива и подчертава индивидуалните способности на певица, да коригира неочаквани грешки през време на изпълнение и солидна подкрепа при емоционални вълнения...“. Написаното от Райна Кабаиванска е

повече от признание за професионалните и човешки качества на доц. д-р Боряна Ламбрева. Дори самият факт, че тя вече 18 години работи с Райна Кабаиванска, е безспорно свидетелство за нейния професионализъм – известна е изключителната вискателност и безкомпромисност на Райна Кабаиванска в работата ѝ.

В т. 24. *Ръководство на национален научен, образователен или художественотворчески проект*: концерт на студенти и преподаватели по „камерно пеене“ „Шедьоври на българската солова песен“ – реализиран през март 2017 като проект пред НМА, на който тя е ръководител.

В т. 30. *Награди на конкурси за творчество и изпълнение, дадени от национални професионални форуми и организации* – както вече отбелязах, доц. д-р Боряна Ламбрева е носител на „Златна лира“ от СБМТД за високи художествено-творчески постижения (2017).

Дейностите в група „Е“ убедително представят кандидатката (275 точки при минимални изискуеми 120).

За разглеждания тригодишен период (2015 – 2018) професионалните изяви на доц. д-р Боряна Ламбрева по всички показатели убедително представят нейната дейност като изпълнител и педагог (общ брой точки 1680 при минимални изискуеми 500).

3. Творчески приноси

Справката за приносния характер на художественотворческата и педагогическата дейност на доц. д-р Боряна Ламбрева, както е подчертала кандидатката, включва само изяви, които тя определя като принос за българската музикална култура.

Както бе посочено, като водещи (самостоятелни) творчески изяви са изведени **три камерни концерта, съответни и равностойни на хабилитационен труд**:

- 28.11.2015 – концерт „Ритуали на любовта“ в рамките на Софийски фестивал за камерна музика „Agitato“ със сопраното Марияна Панова и гости Димитър Тенчев – виолончело и Ивета Маринова – флейта.
- 31.03.2016 – концерт „Фьодор Шаляпин и Борис Христов – легенди на XX век“ в Бялата зала на къщата на Шаляпин в Москва.
- 28.09.2018 – Концерт с Петя Петрова и Яница Нешева – „Отдаденост и пътешествие в любовта“ – в рамките на Европейските дни на културното наследство. Събитието е удостоено със знака на Европейското културно наследство. Приложен е убедителен доказателствен материал.

Критериите, които ги определят като водещи, са следните:

1) „И трите концерта представят пред публика репертоар, който е предизвикателство за изпълнителите в техническо, интерпретационно и музикално-драматургично отношение и поради тази причина – рядко изпълняван на нашите камерни сцени.“

2) Характерно и за трите събития е „счетаването на различни видове изкуства и присъствието на други участници-изпълнители в тях. Това придава на концертите нов облик, провокира различни асоциации, отваря други сетива на възприятие и като краен резултат постига ново ниво на взаимодействие и взаимоотношение между изпълнители и публика“.

3) „... всички концерти са част от по-големи проекти с културна значимост от национален и международен характер“.

Концертът „*Ритуали на любовта*“ е част от Първото издание на софийския фестивал за камерна музика „Agitato“ (ноември 2015, посветен на 70-ата годишнина от края на Втората световна война). Изцяло подкрепям написаното от доц. д-р Боряна Ламбрева за този фестивал като прекрасна инициатива. В програмата на концерта с песни и вокални цикли от френски и испански композитори присъстват и двата вокални цикъла на Морис Равел – „*Шехерезада*“ по текст на Тристан Клингзор (за сопран и пиано) и „*Мадагаскарски песни*“ по текст на Еварист дьо Парни (за сопран, пиано, флейта и виолончело). В творческата справка доц. д-р Боряна Ламбрева прави подробен много интересен и стойностен интерпретационен анализ на двете творби, който бих препоръчала да бъде публикуван – несъмнено ще бъде полезен за младите изпълнители. Тя изтъква при „*Шехерезада*“ богатата звукова палитра: „именно поради тази причина това е едно от най-трудните за изпълнение камерно-вокални произведения, с големи предизвикателства както за певеца, така и за пианиста. Партията на пианото е изключително описателна, редуват се картини, изпълнени с различно съдържание, които изискват различен и разнообразен колорит. Така освен чисто техническите трудности, които възникват обикновено при транскрипцията на оркестрови произведения в камерни, изпълнителят има сериозната задача да се справи както с по-големия мащаб на произведението и свързаната с това специфична музикална драматургия, така и с финото и в същото време ярко нюансиране на отделните моменти. Така при достатъчно добро изпълнение партиите на гласа и пианото следва да развият и поднесат една цялостна, жива, богато оцветена история, в която двете се вплитат в неразривно и неделимо цяло“.

Песните на Равел във вокално-инструменталния цикъл „*Мадагаскарски песни*“ (Нахандове“, „Не вярвайте на белите“ и „Колко е хубаво“) са предизвикателство за

изпълнителите „по отношение на форма, изразност, цветове, темброви характеристики... Без да омаловажавам ролята на всеки един от тях, специално искам да отбележа, че особено във фактури като тази, където превес взимат фрагментарността и свободното развиване на формата, голяма е ролята на пианиста за обединяване и събиране на отделните елементи на камерната формация“.

Като приноси доц. д-р Боряна Ламбрева посочва: 1) представянето пред българската публика на рядко изпълнявани произведения и по-специално – творчеството на Морис Равел с неговите „елитарни“ вокално-инструментални цикли „Шехерезада“ и „Мадагаскарски песни“; 2) участието в този нов за България фестивал са знак за съпричастност и подкрепа в инициативите за възход на българското камерно изпълнителство; 3) работата ѝ наред с по-млади музиканти, която осигурява приемственост между поколенията.

Интересът към разнообразен стойностен, включително непознат или рядко изпълняван репертоар, поставянето на високохудожествени цели и подкрепата на младите музиканти са отличителни за цялостната ѝ дългогодишна професионална дейност.

Концертът „По стъпките на майсторите“ е част от програма под общото заглавие „Фьодор Шаляпин и Борис Христов – легендите на XX век“, с която къщата-музей „Борис Христов“ гостува на музея „Шаляпин“ в Москва по покана на Държавното музейно обединение за музикална култура (под чието управление е имението "Шаляпин"). Този тип „фестивални“ програми, характерни за подобен род гостувания, доц. д-р Боряна Лабрева определя като „особено творческо и интерпретационно предизвикателство. Никак не е лесно в такъв широк репертоарен диапазон да бъдат следвани и спазвани стиловите отлики при изпълнение на произведения от различни композитори и епохи. Необходима е бърза смяна на настроението, на специфичните изисквания при изпълненията на отделните автори и в най-голяма степен това се отнася до уменията и качествата на пианиста-акомпанятор, който през цялото време е на сцената и практически влиза веднага от едно произведение в друго. Допълнително неудобство създаваше и пространството, затрудняващо намирането на баланс между необходимата сценична дистанция и емоционалните реакции на радушната публика“. Основателно като приноси са посочени: 1) представяне на българското музикално изпълнителство зад граница; 2) популяризиране на българското композиторско творчество сред руската публика; 3) подпомагане и участие в процесите на активен културен обмен между България и Русия; 4) популяризиране дейността на къща-музей „Борис Христов“ – един

от действащите паметници, съхраняващи паметта и делото на Борис Христов в България;

5) запознаването на руската публика с творчеството и постиженията на Борис Христов и най-вече с отражението на неговото дело и личност, заложен като еталон в следващите поколения български музиканти. Концертът е приносен за българската музикална култура и утвърждаването на нейното присъствие зад граница.

Концертът „Отдаденост и пътешествие в любовта“, носител на знака на Европейската година на културното наследство през 2018, отново е свързан с музея „Борис Христов“. Концепцията за съдържанието на концерта и неговото структуриране е идея на доц. д-р Боряна Ламбрева, реализирана е заедно с певиците Петя Петрова и Яница Нешева. Съдържателно музикалният проект е свързан с изложбата „Отдаденост“, представяща връзката между Борис Христов и Пенка Касабова, както и предоставянето на вниманието на публиката на нейната книга „Любов и талант“. В програмата централно е изпълнението на вокалния цикъл „Детская“ от Модест Мусоргски, по стихове на самия композитор. „За да посегне към вокалната музика на Модест Мусоргски – изтъква доц. д-р Боряна Ламбрева, – един изпълнител трябва да забрави всичко, което е учил за музиката, пеенето и свиренето. Или по-скоро – трябва да го надскочи. Защото там, където свършва работата по едно класическо или романтично произведение от друг автор, там едва започва разкриването на странния, иновативен и абсолютно различен стил на Мусоргски. Смело излизане от рамки, преминаване към говорни интонации, викове, разчупване на стандартната форма, живо живеене на сцената – това е изпълнението на ярката и неподчиняваща се на класическите закони музика на руския композитор. А когато лирическият герой е дете, тогава фантазията полита още по-свободна. В този смисъл изпълнението предполага изключително добра техника, владееене на формата, структурата, защото за да може да разчупим един стандарт, трябва много добре да го познаваме и владеем. Колаборацията между двамата изпълнители трябва да бъде на много високо ниво, свободата на изпълнение не бива да се превръща в слободия и точно затова се налага уеднаквяване на концепцията и много детайлно разглеждане и изработване на всеки един момент от произведението. Всяка една от песните носи различен характер, музиката е много описателна и ярка и всичко това изисква от изпълнението адекватност и голям професионализъм“. Това е още един задълбочен професионален анализ на изпълнявана творба. Като приноси основателно са посочени реализирани цели, които бяха коментирани и при другите два концерта: 1) „изпълнение на произведения, които рядко се изпълняват в България поради сложността на интерпретаторските задачи“; 2) „принос към събитието Европейска година на

културното наследство“; 3) включване в дългосрочната програма на къщата-музей „Борис Христов“, чиято дейност се откроява с интересни концепционни проекти.

В Справката за творчески приноси основателно кандидатката е посочила още няколко проекта с камерни концерти, структурирани като: *тематични концерти и концерти, посветени на важни годишнини, личности и събития; приемственост* – „като педагог с вече доста голям опит смятам, че един от най-важните приноси на един изпълнител и преподавател е предаването на неговите знания и опит към следващите поколения“; *представителни участия; първи изпълнения (3); звукозаписна дейност; участие в различни проекти, вкл. майсторските класове*. На някои от тях вече се спрех при оценката на нейната обща справка.

4. Педагогическа дейност

Освен посочените концертни изяви на нейни студенти, тук са изброени конкретни резултати от работата ѝ с 10 млади певци, изразени в многократно получени национални награди.

5. Заключение

Напълно подкрепям всички посочени приноси. Професионалната дейност на доц. д-р Боряна Ламбрева респектира с високия професионализъм, богатата култура и широките интереси на кандидатката, с нейното артистично присъствие, с уменията ѝ да работи с вокалните изпълнители и особено с младите певци – качества, много точно формулирани в писмото на Райна Кабаиванска: „Мисля, че младите певци, които минаха през нейните ръце и днес са световни знаменитости, ще ѝ бъдат винаги благодарни“. Постигнатите резултати за тригодишната ѝ дейност след нейната доцентура са сериозен професионален успех, особено важни са за професионалното израстване на младите музиканти.

С уважение към многостранната приносна дейност на изпълнител и педагог убедително предлагам доц. д-р Боряна Асенова Ламбрева да бъде избрана на академичната длъжност „професор“ в обявения конкурс по камерно пеене към катедра „Класическо пеене“ – НМА „Проф. П. Владигеров“, професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“.

София, 20.01.2019

Подпис: